

Το πρωτότυπο κείμενο στα αγγλικά:

<http://www.agreementswork.com/TheInterculturalMediator.php>

Διαπολιτισμικός μεσολαβητής: Ο σύνδεσμος θεωρίας και πράξης

του Jon Townsend, MA

Εμφανίζεται στο τεύχος Δεκεμβρίου 2002 του Pacific Mountain Network News

Ο ρόλος του διαπολιτισμικού μεσολαβητή είναι τόσο μια πραγματικότητα όσο και μια ασαφής έννοια. Κάθε μέρα μεσολαβητές προσφέρουν τις υπηρεσίες τους σε τρίτους κινούμενοι σε ένα ευρύ φάσμα πολιτισμικών διαφορών. Παράλληλα, έχει προκύψει ένα συνεχές ακαδημαϊκής σκέψης σχετικά με τον ρόλο, τη συμπεριφορά και τις πρακτικές εκείνων που μεσολαβούν μεταξύ τρίτων, οι οποίοι εργάζονται με άτομα διαφορετικά μεταξύ τους και από τον μεσολαβητή. Κάποιες φορές, σχεδόν τυχαία, η θεωρία με την πράξη συμπίπτουν. Ωστόσο τις περισσότερες φορές, αποκλίνουν ή και συγκρούονται. Όπως γνωρίζουν όσοι εργάζονται ως μεσολαβητές, η πράξη συχνά διαφέρει από τη θεωρία. Η ψυχρή λογική της θεωρίας λιώνει γρήγορα όταν εκτίθεται στο καύμα μιας έντονης ασυμφωνίας. Αυτό το άρθρο συνενώνει πτυχές της διαπολιτισμικής θεωρίας με πρακτικά ζητήματα της μεσολάβησης προκειμένου να παρέχει κατεύθυνση στην εργασία και την πρακτική του διαπολιτισμικού μεσολαβητή.

Ο χαρακτηρισμός «διαπολιτισμικός μεσολαβητής» μπορεί να εφαρμοστεί σε οποιονδήποτε μεσολαβητή εργάζεται με ανθρώπους που διαφέρουν μεταξύ τους ως προς το φύλο, την εθνικότητα, την ηλικία, τον γενετήσιο προσανατολισμό, τη θρησκεία και τα παρόμοια. Ο μεσολαβητής, χρησιμοποιώντας ως βάση έναν ευρύ ορισμό της διαφορετικότητας, δηλαδή «όλοι οι άνθρωποι που διαφέρουν σημαντικά από τον ίδιο», εισέρχεται κατά την εργασία του σε έναν διαφιλονικούμενο χώρο μίας σύνθετης, καλειδοσκοπικής δίνης διαφορετικών ενδιαφερόντων, αξιών, πεποιθήσεων και συμπεριφορών. Οι ικανότητες, η ευαισθησία, η αντίληψη του εαυτού και των άλλων, καθώς και η υπομονή του μεσολαβητή καλούνται να αντιμετωπίσουν αυτή τη δίνη συγκρουόμενων συμπεριφορών, επιθετικότητας, αμφισβήτησης και αλληλοκατηγοριών.

Η διαδικασία της μεσολάβησης, αυτή η μοναδική σύγκλιση του χώρου, του χρόνου, του τόπου και των κοσμοαντιλήψεων των διάφορων μερών, είναι η καθοριστική στιγμή για τον μεσολαβητή. Εκεί θα χρειαστεί να βοηθήσει τις εμπλεκόμενες πλευρές να κατανοήσουν η μία την άλλη, να συνειδητοποιήσουν τις υφέρπουσες προκαταλήψεις απέναντι σε διαδικασίες, άτομα, αποτελέσματα και συμπεριφορές. Ο τρόπος με τον οποίο ο μεσολαβητής παρεμβαίνει σε αυτόν τον καλειδοσκοπικό χώρο ώστε να δημιουργήσει ένα μεγαλύτερο, τρίτο πολιτισμικό πλαίσιο που ενσωματώνει τις αξίες, τα θεωρητικά οικοδομήματα, τις πεποιθήσεις και τις αρχές όλων των πλευρών, είναι εκείνος που καθορίζει σε μεγάλο βαθμό το πόσο αποδεκτός θα γίνει ο μεσολαβητής από τις εμπλεκόμενες πλευρές καθώς και τις πιθανότητες επιτυχίας της μεσολάβησης. Ποιες, λοιπόν, βασικές διαπολιτισμικές αρχές και πρακτικές μεσολάβησης θα βοηθήσουν τον μεσολαβητή να πραγματοποιήσει την υπόσχεσή του για διαμεσολάβηση;

Προτείνονται οι ακόλουθες πέντε γενικές διαπολιτισμικές αρχές και πρακτικές διαμεσολάβησης:

1) Ευελιξία

Η ευελιξία είναι απαραίτητο χαρακτηριστικό για έναν διαπολιτισμικό μεσολαβητή. Λέγοντας ευελιξία εννοώ αυτή την διανοητική ελαστικότητα που επιτρέπει στον μεσολαβητή να είναι ταυτόχρονα μέρος και ξεχωριστός από το πολιτισμικό περιβάλλον στο οποίο έχει εισέλθει. Πρόκειται για αυτή την επιδεξιότητα να γνωρίζει πότε να αμφισβητεί και πότε να ακούει, και μια εσωτερική ευκαμψία που του επιτρέπει να βλέπει τον κόσμο ως μια σειρά από ερμηνείες και όχι γεγονότα. Τα χαρακτηριστικά που συνδέονται με αυτόν τον τύπο ευελιξίας περιλαμβάνουν τη δημιουργικότητα, την ικανότητα να εκπλησστεί κανείς και να καταλαμβάνεται από δέος. Η ικανότητα αυτή για προσαρμογή και υιοθέτηση διαφορετικών οπτικών είναι επίκτητο χαρακτηριστικό.

2) Ανεκτικότητα

Η ανεκτικότητα είναι ένα προσόν για τους διαπολιτισμικούς μεσολαβητές που έχει υποτιμηθεί. Η ανεκτικότητα αναφέρεται στην απαλλαγή από μισαλλοδοξία ή προκατάληψη σε σχέση με τις απόψεις, τις πεποιθήσεις και πρακτικές άλλων που διαφέρουν από τις οικείες. Η ανεκτικότητα είναι επίσης η επίκτητη ικανότητα να υπομένει και να αντιστέκεται κάποιος στις επιβλαβείς συνέπειες της μισαλλοδοξίας και της προκατάληψης. Συχνά, η ανεκτικότητα θεωρείται λανθασμένα αξία δεύτερης κατηγορίας και λιγότερο σημαντική από τους πιο διαφημισμένους και αναγνωρισμένους συγγενείς της: τη διαφάνεια, την ενσυναίσθηση και την αξιολόγηση που λαμβάνει υπόψη τη σχετικότητα των εθνολογικών παραγόντων. Περισσότερο από οποιαδήποτε άλλη μεμονωμένη αρχή, η ανεκτικότητα είναι εκείνο το χαρακτηριστικό που οι περισσότεροι μεσολαβητές καλούνται να εξασκήσουν σε καθημερινή βάση.

3) Ελπίδα!

Ο μεσολαβητής θα πρέπει να είναι ο φάρος της ελπίδας που φωτίζει τις βραχώδεις ξέρες ύπουλων νερών, που δείχνει δρόμους στις δύο πλευρές να εξερευνηθούν και να ταξιδέψουν. Χωρίς ελπίδα για κάτι καλύτερο από αυτό που οι δύο πλευρές αντιμετωπίζουν τη δεδομένη στιγμή, συντρέχουν ελάχιστοι λόγοι να εγκαταλείψουν οι δύο πλευρές αυτό που τους είναι γνωστό (όσο δυσλειτουργικό και αν είναι, όσες συγκρούσεις και αν προκαλεί) για κάτι που τους είναι άγνωστο.

4) Σεβασμός

Ο σεβασμός επιτρέπει στον μεσολαβητή να συνειδητοποιήσει ότι η διαδικασία είναι διαπραγματεύσιμη, καθώς και ότι για να τύχουν αναγνώρισης και κατανόησης οι πολιτισμικές πεποιθήσεις και αξίες των εμπλεκόμενων πλευρών, θα πρέπει να κατασταθούν σαφή και να συζητηθούν μεταξύ των πλευρών τα πολιτισμικά τους πρωτόκολλα. Διευκολύνοντας αυτή την κατανόηση και συζήτηση, ο μεσολαβητής δίνει την ευκαιρία να δημιουργηθούν δομές μεσολάβησης που θα αντανακλούν τις πολιτιστικές ανάγκες και αξίες όλων των πλευρών. Ο σεβασμός περιλαμβάνει την

κατανόηση ότι αφθονεί η ευφυΐα στον κόσμο και ότι υπάρχουν πολλοί σωστοί τρόποι για να γίνει κάτι.

5) Διερευνητικότητα

Η διερευνητικότητα είναι θεμελιώδες κομμάτι τόσο της διαμεσολαβητικής πράξης όσο και της θεωρίας διαπολιτισμικής επικοινωνίας. Μερικά από τα στοιχεία που προσδιορίζουν τη διερευνητικότητα είναι το ζωνρό ενδιαφέρον για κάθε είδους μάθηση: μάθηση για τον εαυτό, για τους άλλους, για το πώς βλέπουν άλλοι τον εαυτό τους. Ένας διερευνητικός μεσολαβητής θα μελετάει τις δικές του/ της πολιτισμικές αξίες, καθώς και τις ιστορίες και κουλτούρες άλλων, και θα θέλει να γνωρίζει «γιατί» και «πώς». Αυτές είναι ερωτήσεις που ανοίγουν πόρτες, διάνοιες και καρδιές.

Η διερευνητικότητα είναι απαραίτητη για τον διαπολιτισμικό μεσολαβητή για δύο βασικούς λόγους:

- α) Του παρέχει πληροφορίες για τον εαυτό του και για τον εαυτό του σε σχέση με τους άλλους.
- β) Λειτουργεί ως γέφυρα για τα εμπλεκόμενα μέρη να προχωρήσουν και εκείνα στη δική τους διερεύνηση ποιοι είναι σε σχέση με τον άλλον.

Αυτές οι πέντε βασικές διαπολιτισμικές αρχές και πρακτικές διαμεσολάβησης θα βοηθήσουν τους μεσολαβητές να διευκολύνουν τις δύο πλευρές να δημιουργήσουν μια λειτουργική τρίτη κουλτούρα, να χτίσουν αντίστοιχες δομές συνεργασίας και να διακρίνουν ανάμεσα σε πολιτισμικά κατάλληλες και ακατάλληλες συμπεριφορές. Σε μεγάλο βαθμό αυτές οι πέντε αρχές και πρακτικές θα καθορίσουν τη θέση, τη συμπεριφορά, την πρακτική και την αποδοχή του μεσολαβητή και θα του επιτρέψουν έτσι να αρχίσει να εκπληρώνει την υπόσχεση της μεσολάβησης.

Αυτές οι αρχές δε φαίνεται να είναι «στο σκληρό δίσκο» μας ή φυσιολογικές για εμάς τους ανθρώπους. Πρέπει να μάθουμε, να εξασκούμε και με συνέπεια να βελτιώνουμε τις ικανότητές μας σε αυτούς τους τομείς. Επειδή κάθε διαμεσολάβηση περιέχει μεγαλύτερο ή μικρότερο βαθμό πολιτισμικών διαφορών, ο διαπολιτισμικός μεσολαβητής θα αναγνωρίζει διαρκώς το τρέχον επίπεδο εθνοκεντρισμού του (τη στάση ότι η εθνοτική ομάδα στην οποία ανήκει κάποιος, η κουλτούρα του ή τρόπος να κάνει τα πράγματα είναι ανώτερα από όλων των άλλων) και θα αγωνίζεται επίσης διαρκώς να υιοθετεί μια πιο εθνο-σχετική κατανόηση και πρακτική (μια στάση που δέχεται ότι η βάση της κρίσης είναι σχετική, ότι οι πολιτισμοί δεν μπορούν να κριθούν ή να αξιολογηθούν από μία μόνο, ή από μια απόλυτη, ηθική προοπτική). Στόχος του μεσολαβητή είναι να συνειδητοποιεί και να απομακρύνεται όχι μόνο από τις δικές του εθνοκεντρικές συμπεριφορές, αλλά και να βοηθάει τα εμπλεκόμενα μέρη να κάνουν το ίδιο. Μία τέτοια μεταμόρφωση λαμβάνει χώρα σε ένα συνεχές και κατανοείται καλύτερα ως διαδικασία παρά ως συμβάν.

Με εξάσκηση αυτά τα γνωρίσματα και χαρακτηριστικά γίνονται μέρος της ύπαρξης του διαπολιτισμικού μεσολαβητή, και με το πέρασμα του χρόνου θα μεταμορφώσουν τον μεσολαβητή και με τη σειρά της τη διαμεσολάβηση. Από ένα σημείο και μετά ο διαπολιτισμικός μεσολαβητής δεν θα σκέφτεται συνειδητά πώς να είναι διερευνητικός, θα

είναι διερευνητικός· δεν θα σκέφτεται για την ανεκτικότητα, θα είναι ανεκτικός. Δεν θα δείχνει απλώς σεβασμό, θα έχει σεβασμό. Δεν θα προσπαθεί να είναι ευέλικτος, θα είναι ευέλικτος. Αυτός θα πρέπει να είναι ο απώτερος στόχος μας: Ο συγκερασμός θεωρίας και πράξης, όπου «περπατάμε το δρόμο» χωρίς να σκεφτόμαστε συνειδητά το κάθε βήμα που κάνουμε. Γινόμαστε ασυναίσθητα επιδέξιοι ως διαπολιτισμικοί μεσολαβητές.

Αυτό το ταξίδι που μεταμορφώνει μπορεί να είναι μακρύ. Ελπίζω να διασταυρώνονται οι δρόμοι μας με τον αναγνώστη καθώς κάνει αυτό το ταξίδι.